अनाम्नायः अनावृत्तिः सएवमलोदूषणंयेषु ॥२०॥२१॥२२॥२३॥२४॥ ततोनध्यायइत्यादिपंथोयोगिनांस्वेच्छयाकृत्स्नेब्रह्मांडेसंचारयोग्यताइच्छयादेहत्यागश्चययाभवतितादृशींविद्यांवक्तुंप्रवर्तते॥२५॥
कुतइति वायोर्मूलकारणप्रश्नः विचेष्टितमितिवायुकर्मप्रश्नः ॥२६॥२७॥ प्रश्नमभिनंदन्नस्यार्थस्यजिज्ञासाऽतिदुर्लभेतिसूचयति दिव्यमिति योगसंस्कृतंचक्षुर्व्यवहितार्थग्राहित्वात् मनश्चनिर्मलमतीतादिग्रा
हि सत्वेसर्वज्ञत्वादिहेतौबुद्धिसत्वे ॥२८॥ आत्मनिबुद्धौ वेदान्वेदार्थान् व्यस्यऊहापोहाभ्यांपरिभाव्य बुध्यानिश्चयेनसमनुचिंतयवायुःकुतोभूदित्यादिकंविचारय ॥ २९ ॥ देवयानेति योविष्णोर्व्यापक
स्यपरमात्मनःसंबंधीदेवयानोऽर्चिरादिमार्गस्तत्रचरतीतितेनमार्गेण सात्विकान्उपासकान् विष्णुर्लोकंअपुनरावृत्तिपदंप्रापयतीत्यर्थः पितृयानश्चधूमादिपितृयानमार्गप्रदश्चायमेव सतुतामसःपुनरावृत्तिप्रद

नारदउवाच अनाम्नायमलावेदाब्राह्मणस्याव्रतंमलं॥ मलंपृथिव्यावाहीकाःस्त्रीणांकौतूहलंमलं॥२०॥ अधीयतान्भवान्वेदान्सार्धंपुत्रेणधीमता॥ विधुन्व
न्ब्रह्मघोषेणरक्षोभयकृतंतमः॥ २१॥ भीष्मउवाच नारदस्यवचःश्रुत्वाव्यासःपरमधर्मवित्॥ तथेत्युवाचसंहृष्टोवेदाभ्यासदृढव्रतः ॥ २२॥ शुकेनस
हपुत्रेणवेदाभ्यासमथाकरोत्॥ स्वरेणोच्चैःसशैक्ष्येणलोकानापूरयन्निव ॥ २३॥ तयोरभ्यसतोरेवनानाधर्मप्रवादिनोः॥ वातोतिमात्रंप्रववौसमुद्रानिलवे
जितः॥ २४॥ ततोनध्यायइतितंव्यासःपुत्रमवारयत्॥ शुकोवारितमात्रस्तुकौतूहलसमन्वितः॥ २५॥ अपृच्छत्पितरंब्रह्मन्कुतोवायुरभूदयं॥ आख्यातुम
र्हतिभवान्वायोःसर्वविचेष्टितं ॥२६॥ शुकस्यैतद्वचःश्रुत्वाव्यासःपरमविस्मितः॥ अनध्यायनिमित्तेस्मिन्निदंवचनमब्रवीत्॥२७॥ दिव्यंतेचक्षुरुत्पन्नंस्वयंते
निर्मलंमनः॥ तमसारजसाचापित्यक्तःसत्वेव्यवस्थितः॥२८॥ आदर्शेस्वामिवच्छायांपश्यस्यात्मानमात्मना॥ व्यस्यात्मनिस्वयंवेदान्बुद्ध्यासमनुचिंतय॥
॥२९॥ देवयानचरोविष्णोःपितृयानश्चतामसः॥ द्वावेतौप्रेत्यपंथानौदिवंचाधश्चगच्छतः॥ ३०॥ पृथिव्यामंतरिक्षेचयत्रसंवांतिवायवः॥ सप्तैतेवायुमार्गा
वैतान्निबोधानुपूर्वशः॥ ३१॥ तत्रदेवगणाःसाध्यामहाभूतामहाबलाः॥ तेषामप्यभवत्पुत्रःसमानोनामदुर्जयः॥३२॥

त्वात्॥३०॥ पृथिव्यांमिति पृथिव्यांपिंडेअंतरिक्षेब्रह्मांडे संवांतिसंगच्छंति वायुमार्गाःवायुसंचारस्थानानि तत्रदेहेतावत् वायुस्थानवर्णबीजानिनकुलीशयोगपारायणेप्रोक्तानि प्राणोघ्राणाग्रहृन्नाभिपादांगु
ष्ठांतसंस्थितिः नीलःसोंकाररेफादिबीजेनविनियोजितः ओंयमित्यर्थः कृष्णोपानःकृकाटिस्थःपृष्ठपृष्ठांतपार्ष्णिगः सतारकनकारांतबीजेनविनियोजितः ओंपमित्यर्थः शक्रचापनिभोव्यानस्त्वगिंद्रियनिके
तनः तारकोपेतयांतांतबीजतेजोविराजितः ओंलमित्यर्थः मूर्धस्थोमध्यतालवपकंठहृत्पत्तलाश्रयः उदानोह्यरुणच्छायस्तारकाक्रांतयांतयुक् ओंरमित्यर्थः श्वेतःसमानोहृन्नाभिसर्वसंधिनिकेतनः प्रणवा
क्रांतलांतेनबीजेनात्यंतमुज्वलइति ओंवमित्यर्थः षष्ठसप्तममार्गौतुजीवन्मुक्तिविदेहमुक्तिप्रदौवक्ष्यति ॥३१॥ देवगणाःआध्यात्मंइंद्रियाणितेषांपुत्रःसमानः इंद्रियाणांसामान्यावृत्तिरेवसमानादयः तदुक्तं
सांख्यसप्तत्यां सामान्याकरणवृत्तिःप्राणाद्यावायवःपंचेति एवंअधिदैवमपिसाध्यानांदेवानांसामान्यंरूपंसमानादयइत्यर्थः पिंडब्रह्मांडयोरभेदात् ॥ ३२ ॥

Digitized by Google